

PALÓCZ MÁRK

Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
Interdiszciplináris Doktori Iskola

Aetas 38. évf. 2023. 3. szám, 210–212.

ISSN 0237-7934

DOI 10.14232/aetas.2023.3.210-212

www.aetas.hu

A Vas megyei francia–magyar kapcsolatokról*

Tóth Ferenc: Souvenir Français. Magyarok és franciák Szent Márton földjén. Magyar Nyugat Könyvkiadó, Szombathely, 2022. 201 oldal

A könyv felelős szerkesztője, Gyurácz Ferenc úgy nyilatkozik, hogy egy régről hozott „közös terv” valósult meg e mű kiadásával, amelyben a Vas megyei francia–magyar kapcsolatok történetéről született tanulmányok olvashatók. E munkák nemzetközi és országos jelentőségük mellett ugyanis a regionális és a helyi történelem feltárásának új, sokunk számára ismeretlen fejezetét mutatják be.

A könyv hátsó borítóján részletes életrajzot olvashatunk a szerzőről. Tóth Ferenc 1967-ben Vas megyében, Szentgotthárdon született, a Szegedi Tudományegyetemen végzte tanulmányait, majd a párizsi Sorbonne egyetemen szerezte meg doktori fokozatát. Ezt követően hosszabb ideig a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola francia tanszékének vezetője volt, tehát életútja sok szálon kötődik Vas megyéhez. Fő kutatási területe a 17–18. század története, azon belül is a francia–magyar történelmi kapcsolatok. Munkássága nem csupán Magyarországon, de Franciaországban is ismert, a Francia Akadémiai Pálmarend lovagi fokozatával tüntették ki.

Amikor a könyvesbolt polcain keresgél az ember, sok tényező közrejátszhat abban, melyik kiadvány kelti fel az érdeklődését, de mindenekelőtt a könyvborító lehet az, ami már be is vezeti az olvasót a könyv atmoszférájába. Jelen esetben a domináns szín, a kopott vagy ködös kék sötétebb és világosabb

árnyalatai, melyek megidéznek a múlt halványodó színvilágát. A cím rendhagyó módon nem magyar, hanem francia nyelvű (*Souvenir Français*), mégis egy franciául nem tudó ember számára is könnyen értelmezhető: *Francia emlék*, vagy *Francia emlékezet*. Továbbá a címlapon látható egy francia sztélé, amelyen megjelennek az Anjou-ház liliosom szimbólumai, egy a francia trikolor színeit viselő kokárda, egy pálmalevél és végül az 1664-es évszám, amely jelzi, az író a 17. századig szeretné elkalauzolni az olvasóját.

A tanulmánykötet minden fejezete/tanulmánya első bekezdésének első betűje iniciaiszerű jellegű, ami a kódexek hangulatát idézi fel.

A tartalomjegyzéket követő előszó Tóth Ferenc egykori témavezetője és mentora, Jean Bérenger, a párizsi Sorbonne Egyetem emeritus professzorának munkája. Bérenger nosztalgiával tekint vissza megismerkedésükre és közös munkáikra. Kiemeli, hogy a kötet „*dióhéjban*” bemutatja Tóth Ferenc eddigi tudományos munkásságának főbb irányvonalait, a vasi tájhoz, ugyanakkor a francia történelemhez és kultúrához fűződő szoros kapcsolatát is.

Az előszót bevezető követi, melyben a szerző eligazítja az olvasót a könyv szerkezetében: a tanulmánykötet az elmúlt két évtized termése, a tanulmányok korábban már megjelentek a *Vasi Szemle* című folyóiratban, azokat most újragondolt, frissebb változatban, néhol kiegészítve kapja kézhez az olvasó. A kötet külön listában közli az írások eredeti megjelenésének helyét és idejét is. Tóth Ferenc úgy nyilatkozik, hogy bár írásait

önálló kutatásokra alapozva, tudományos igényességgel készítette, teret kívánt adni az emberi szellem fantáziájának és szabadságának, mivel érzelmileg nem tud elszakadni a szűkebb értelemben vett hazájától. Ebből kifolyólag a könyvben megtalálható írások nem kimondottan száraz, objektív hangvételűek, hanem érzelmeikkel telített munkák. Ennek tükrében ő maga esszének és nem tanulmánynak nevezi írásait; mint írja, igyekezett „képekben” bemutatni a Vas megyei magyar–francia kapcsolatok történetét. (12. old.)

A kötet tizenegy fejezetből áll. Némely fejezet több részfejezetből/esszéből tevődik össze (például a *Villard de Honnecourt és a jáki templom* címet viselő rész), míg vannak olyan részei a könyvnek, amelyek egybefüggő szöveggé válnak jelen (lásd: *...mutassuk meg, hogy méltóak vagyunk a francia névre...; Egy tarcsfürdői emlék; Egy szombathelyi janzenista kiadvány keletkezésének történetéhez* című fejezetek).

A *Kőszeg francia szemmel 1664-ben* című fejezet bevezető része bemutatja a tanulmányának kiindulási pontját képező francia útleírást, melynek szerzője a Sorbonne doktora, Charles Le Maistre apát volt, aki Brissac herceg kíséretjeként járt Magyarországon 1664-ben. Az apát többszáz oldalas útleírása jelenleg Londonban pihen a British Libraryben, de a szöveg nyomtatásban is megjelent *Voyage en Allemagne, Hongrie et Italie (1664–1665)* címmel. Kéziratának Kőszegről szóló része csupán egy kis töredék a teljes útleírásból, de egy távoli idegen ábrázolásában ismerheti meg a települést a kíváncsi kutató. Tóth Ferenc felhívja a figyelmet arra is, hogy a 16–17. században a legtöbb ember számára nem volt elérhető az utazás, csupán a társadalmi elit, az arisztokraták, a katonáskodó nemesség, a kereskedők és az értelmiségiek élhettek azzal.

A második részfejezet, amely *A francia segélyhadak Magyarországon* címet kapta, bemutatja az Oszmán Birodalom és Franciaország diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatainak rövid történetét, s ennek révén az

olvasó betekintést nyer XIV. Lajos keleti politikájába is. A munka a francia–magyar diplomáciai kapcsolatok egyik korai fejezetét tárgyalja, illetve annak részeként egy 1664-ben Magyarországra küldött francia katonai különítmény történetét.

A következő fejezet *A franciák Kőszegen* címet viseli. A szerző bemutatja, hogy a harcok után a francia kontingensnek nem csupán a fáradtsággal és az éhséggel kellett megküzdenie, de a vérhas is felütötte a fejét, ami megtizedelte sorait. Magyar nemes ifjakat kaptak maguk mellé segítőként, így érkeztek a vidékre. A Kőszegre érkező egyik kisebb francia csapat több kezdeti nehézséggel is ütközött: a város órei nem akarták őket beengedni a város falain belülre; a fogadó nem volt felkészülve ekkora embersereg elszállásolására és ellátására. Szerencsére Vitnyédy István – Sopron vármegye országgügyi követe, Zrínyi Miklós bizalmi embere – rögtönzött utcai fogadást szervezett a különítmény tagjai számára. A mulatozás után a franciák bejárták a várost, amely a leírások szerint igen kicsi volt akkortájt, de mire visszatértek a fogadóba, a helyi tolvajok már meg is fosztották őket a szállásukon tárolt vagyonuk egy részétől. A *Kőszegtől Bécsig* című írás is a titkos diplomáciai kapcsolatokon kívül folyó magántárgyalásokba enged betekintést Zrínyi Miklós, Zrínyi Péter, Frangepán Ferenc Kristóf és a francia királyi udvar terveinek, titkos levelezéseinek, illetve Zrínyi Miklós franciákra vonatkozó gondolatainak összegzése kapcsán.

A könyv ötödik fejezete a *Vasiak a francia királyi hadseregben* címet viseli. Sokat olvashatunk arról, hogy a 18. században az ország újranevesítése céljából Magyarország befogadóországgá válik, és sok külföldi lakost telepít be lakatlanná vált területeire. Viszont arról kevesebbet lehet hallani, hogy nagyon sok magyar is elvándorlásra kényszerült a Rákóczi-szabadságharc bukása után, például magyar katonák, akik hamarosan Franciaország hadseregében találták magukat. A francia hadvezetés magyar katonákból állított fel néhány huszárezredet,

melyek közül a Ráttky-huszárezredben néhány Vas megyei birtokos család leszármazottja is szolgált; legalább öt vasi származású huszárról tud Tóth Ferenc. Számítások szerint a 18. században a magyar huszárok megközelítőleg 4,4%-a Vas vármegyéből származott. E munkával kívánt a szerző emléket állítani a vasi katonáknak, akik Vas vármegye és Magyarország hírnevét öregbítették a francia hadsereg soraiban. Emellett ez a tanulmány nagy segítséget nyújthat azok számára, akik családtörténeti kutatásra adnák a fejüket, mivel több családnak a franciaországi huszárezredekben szolgáló tagjairól részletes információkat közöl a szerző.

Tóth Ferenc könyve temérdek további érdekességet rejt magában: olvashatunk itt

például a raguzai herceg (másnéven Marmont marsall) látogatásáról Szombathelyen, Cyprien Polydore périgueux-i abbé 1880-ban született szombathelyi útleírásáról, s megismerhetjük gróf Batthyány Tódor életrajzának mozaikdarabjait is. Sor kerül az 1664-es nyugat-magyarországi hadjárat bemutatására, amelyben franciák is részt vettek, A függelékben pedig Cyprien Polydore Szombathelyre vonatkozó útleírása olvasható.

A *Souvenir Français. Magyarok és franciák Szent Márton földjén* című kötet joggal érdemli ki a „hiánypótló munka” címkét. Az író stílusa a művet a történelem amatőr kedvelői számára is könnyen emészthetővé varázsolja.